

ב-ת 9

תא שמע לסיועיה לרב:

א. גוזזטרא, [שני זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת הים, וקובעין נסרים מזיז אחד לחבירו], אין ממלאין דרכה מן הים בשבת.

לפי שהגוזזטרא — שהיא גבוהה ורחבה הרבה — רשות היחיד היא, והים כרמלית הוא. וכדי להתיר למלאות מים מהים לגוזזטרא, עושין לה מחיצה סביבות הנקב מעל הגוזזטרא, או שמחברים מחיצה מתחתיה, והיא תלויה מעל פני המים.

שמתוך שאומרים "גוד אחית מחיצתא", רואים כאילו יורדות המחיצות וסותמות עד התהום, והמים שכנגד הנקב נעשו רשות היחיד.

"קל הוא שהקילו חכמים במים", לסמוך על מחיצה תלויה [כמבואר לקמן דף פזב].

ב. שתי גוזזטראות זו למעלה מזו, ואין מכוונות זו כנגד זו, אלא משוכות האחת מחברתה על פני רוחב הכותל עד ארבעה טפחים. ועשו בני שתי הגוזזטראות בשותפות מחיצה תלויה לגוזזטרא העליונה, ולא עשו מחיצה תלויה לתחתונה. [ראה ציור]

וביום חול [כן כתב ריטב"א, וראה רש"י.

אמר רב נחמן: הכא, בכותל גבוה תשעה עשר טפחים עסקינן. [ראה ציור בעמוד קודם]

וכך הוא פירוש הברייתא: כיון שאנשי חצר משתמשין [יכולים להשתמש] בפתח בעשרה טפחים תחתונים, ואנשי עלייה משתמשין [יכולים להשתמש] בפתח בעשרה העליונים, נמצא: שתשעת הטפחים התחתונים הם רק לבני החצר בפתח, ותשעת הטפחים העליונים הם רק לבני העלייה בפתח. ואילו הטפח העשירי [מכל כוון] דביני בני, הוא בפתח לשניהם.

והיה זיז יוצא ממנו [מן הכותל].

אם היה למטה מעשרה מן העלייה [ולא מן החצר, כדסלקא דעתין], כשתמדוד ממנו ולמטה, דהיינו עד סוף תשעה טפחים מקרקע החצר — נותנין אותו לחצר, משום דהוי לזה [לבני חצר] בפתח, ולזה בשלשול.

ואם היה הזיז למעלה מעשרה מקרקע החצר [ולא מן העלייה כדקא סלקא דעתין], דהיינו תשעה טפחים עליונים — נותנין אותו לעלייה. משום דהוי לזה [לבני עליה] בפתח, ולזה [לבני חצר] בזריקה.

והטפח העשירי — מכל כוון — דביני בני, שניהם אסורין בו, שהרי לשניהם הוא בפתח. (16)

משום דמכל מקום משמע, שסוף טפח עשירי בצמצום שאינו בכלל "למטה מעשרה" ולא בכלל "למעלה מעשרה" שניהם אסורין בו. ועדיין תיקשי לשמואל למה אין נותנין אותו לבני עלייה, שלהם הוא בשלשול, טפי מלבני חצר, שלהם הוא בזריקה.

עוד ביאר רש"י דברייתא מיירי בזיז רחב

16. נתבאר על פי מהרש"א, וכפי שביאר הרש"ש. וראה בריטב"א.

וכתב רש"י: להכי מוקמינן לה בכותל גבוה תשעה עשרה טפחים, ולא בכותל עשרים, ותתבאר הברייתא כפשטה, ולא תיקשי אדשמואל, כיון דליכא "ביני וביני", שהרי כל הכותל נחלק חציו לחצר וחציו לעלייה.

דרך עליונה למלאות, דלתרווייהו הוי בשלשול, ולפיכך נותנין אותה לשניהם.

[ראה ציור 1]

אביי אמר תירץ: במתניתין מיירי כגון דקיימין שתי הגוזזטראות בתוך עשרה דהרדי [שאיין ביניהן הפרש גובה של עשרה טפחים]. דלא אמרינן שרשות שלישיית המשמשת לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותה לזה שבנחת, אלא רק היכא ששתי הרשויות השולטות באותה רשות שלישיית, חלוקת בגובה עשרה. כגון: חצר ועלייה, או שתי חצירות המובדלות זו מזו עשרה בגובה קרקעיתן, וכיוצא בזה. [ראה ציור 2]

אבל, כל ששתי הרשויות אינן חלוקות בגובה עשרה, לעולם אוסרין הן זו על זו. (17) **ולא מיבעיא קאמר התנא:**

לא מיבעיא עשו מחיצה לתחתונה ולא עשו לעליונה — דאסירי שתייהן בתחתונה.

שהרי אף בלא הטעם שבשתי רשויות תוך עשרה אינן נותנין רשות שלישיית לזה שבנחת, הכא תרווייהו אסירי בתחתונה.

דכיון דבגו בתוך עשרה דהרדי קיימין, וגם אין רחוקין זה מזה טפי מארבעה טפחים, ממילא תשמישן בתחתונה בשוה הוא [כיון

וכדברי הריטב"א כתב רש"י גופיה לקמן דף פח א ד"ה אמאי] משתמשין בני התחתונה דרך העליונה כדי למלאות [שזורקין הדלי על מחיצות העליונה, ויורד לנקב, ומשלשל אותו ומושך ועולה].

כיון שרשות שתי הגוזזטראות שולטות בגוזזטרא עליונה — שתייהן אסורות בשבת בשימוש דרך עליונה, עד שיערבו בני שתי הגוזזטראות ביניהן.

והשתא תיקשי לשמואל, בדרך קל וחומר:

ומה בשתי גוזזטראות, שהעליונה משתמשת בגוזזטרא על ידי שלשול בלבד כדי למלאות. והתחתונה משתמשת בה הן בזריקה מגוזזטרא שלה והן בשלשול עד למים — אין נותנין אותה לעליונה, כיון שבכל זאת בני שתי הרשויות משתמשין בגוזזטרא בקשה.

היכא דלזה בזריקה לחוד וזה בשלשול לחוד, ואינו אלא מעט נוח יותר לאחד מחבירו, האם לא כל שכן הוא שאין נותנין לזה שבשלשול, כיון ששניהם משתמשין בקשה.

אמר משני רב אדא בר אהבה: מתניתין מיירי בבאין בני תחתונה ועולין בסולמות

שהיא גובה עשרה טפחים, כדאייתא בכל הסוגיא. דזה אינו, דסוף — סוף העליונה משתמשת בשלשול לבד ותחתונה בשלשול ובתוספת "מקצת זריקה". ועדיין — לדעת שמואל — יש ליתן הגוזזטרא לבני העליונה המשתמשין בה יותר בנחת מבני התחתונה. ועל כרחך כוונת הגמרא, כדאמרן. ואם תאמר: הניחא לפי מאי דסלקא דעתין,

ארבעה על ארבעה, דבפחות מכאן לאו שם רשות בפני עצמה היא, אלא מקום פטור הוא, ושניהם מותרין בו, וכדאמרין לעיל דף עז א, וכמו שנזכר לעיל דף פג ב בתחלת הסוגיא.

17. וביאר רש"י: ליכא לפרושי, שכיון שאין גבוהה העליונה מהתחתונה עשרה טפחים, נמצא שאין הגוזזטרא התחתונה משתמשת "בזריקה",

כי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל:

גג של בית הסמוך לרשות הרבים, שמצדו האחד היתה רשות הרבים, ומשאר צידו הוא היה מוקף בחצר או במרפסת מתחתיו [וסתם גג גובהו לפחות עשרה טפחים] — אסור לטלטל ממנו אל המרפסת או אל החצר.

חוץ מאשר אם גילה בעל הגג שרצונו לנתק את הגג מרשות הרבים, ולהשתמש בו לעצמו, ולשם כך הוא צריך להציב סולם קבוע מהעליה או מהחצר אל הגג, שבכך הוא מוכיח את רצונו ליחד את הגג לשימוש שלו.

ובזאת הוא יכול להתירו לגג, לטלטל מהגג אל העליה או אל המרפסת או החצר.

ומדייקת הגמרא: דוקא אם מציב סולם קבוע, אין, אז נחשב הדבר לשימוש הגג הוא רק עם העליה והחצר.

שאינן הפרש השלשול שצריכין אלו ואלו, עשרה טפחים, ולכן אסרן אהרדי.

אלא, אפילו עשו מחיצה לעליונה ולא עשו לתחתונה שאין תשמישן בעליונה בשוה, שהרי לזה בשלשול ולזה במקצת זריקה ושלשול, וסלקא דעתך אמינא: כיון דלזה בנחת ולזה בקשה [לאחד נוח יותר מחבירו] — ליתביה ניתן לזה [לעליונה] שתשמישו יותר בנחת וכדעת שמואל.

קא משמע לן שאף דבעלמא יהיבין לזה שתשמישו יותר בנחת כשמואל, הכא, כיון דבגו עשרה קיימין שתי הרשויות — אסרן אהרדי ברשות שלישיית.

דבכי האי גוונא אין צריך טעם תשמיש כלל, אלא לעולם אסרן אהרדי.⁽¹⁸⁾

והך דינא דאמרן, דשתי רשויות דקיימו בתוך עשרה אסרי אהרדי ברשות שלישיית, אף אם לאחד מהם תשמישו ברשות השלישיית הוא בנחת ולשני תשמישו הוא בקשה, הוי:

בפחות מעשרה טפחים, לרבותא נקט התנא: עשו לעליונה, שתיהן אסורות בעליונה.

18. נמצא לפירושו של רש"י דלישנא דגמרא בהך תירוצא מתבאר ששני אופנים שונים. הא דאמר בתחלה "דכיון דבגו עשרה דהרדי קיימין אסרן אהרדי", הכוונה: משום הכי שתיהן תשמישן בשוה.

והא דאמר אחר כך "כיון דבגו עשרה קיימין אסרן אהרדי", הכוונה: משום שאין שתי הרשויות חלוקות.

וראה מה שתמה הריטב"א על רש"י, ומה שכתב בגאון יעקב.

ואליבא דרב, דמיירי ביש בהן הפרש גובה של עשרה טפחים, ניחא שפיר הא דאיתא במתניתין: עשו לעליונה שתיהן אסורות בעליונה, ולא קתני, שאם עשו מחיצה רק לתחתונה שתיהן אסורות בתחתונה. ומשום, דהא פשיטא היא, כיון דשתיהן משתמשות בתחתונה בשלשול. ולהכי נקט רבותא דאפילו בעליונה — דלזה הוא בשלשול לחודיה, ולזה בזריקה ושלשול — נמי אסורות, ולא שמוענין כרב. אבל השתא דקיימין בתוך עשרה הא לא שייך הך דינא כלל, ואם כן לימא נמי: עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה, שתיהן אסורות בתחתונה.

אימא לך: לשמואל נמי, דמוקי לה בדקיימי